

Diferents dibuixos exposats a Reus. Imatge: Toni Giró

ARTS VISUALS / EXPOSICIONS

Com davallar les estàtues

Eudald Camps i Soler 12 març 2022

Diferents treballs que es despleguen en una instal·lació i un detonant en forma de residència creativa (MONU#mentalismes) protagonitzada per un grapat d'adolescents que, acompanyats per l'artista, descobririen un paisatge d'escultures públiques que els era tan familiar com aliè. Toni Giró explica que, al costat dels alumnes de 4t d'ESO, va poder constatar aquella curiosa realitat expressada per Robert Musil segons la qual «no hi ha res més invisible que un monument». Sigui com sigui, i en un temps d'ídols caiguts i d'herois nous de trinca, les imatges i els símbols malden per sobreviure, encara que només sigui en la seva versió espectral. D'aquí el títol de la magnífica exposició que es pot veure a la Sala Fortuny del Centre de Lectura de Reus: «Res és possible, tot es mou».

Res és possible, tot es mou

Artista: Toni Giró

Comissari: Aureli Ruiz

Centre de Lectura de Reus

Fins al 27 de març de 2022

Fa més d'un segle de la definició que Aloïs Riegl ens regalava a les primeres pàgines del seu breu però fonamental *Der moderne Denkmalkultus* (literalment, 'El culte modern als monuments') i, malgrat el pas del temps, encara reverbera amb insospitada intensitat: «Per monument —ens deia aleshores el formalista vienès—, en el sentit més antic i primigeni, s'entén una obra realitzada per la mà humana i creada amb el fi específic de mantenir proeses o destins individuals (o un conjunt d'ells) sempre vius i presents en la consciència de les generacions futures». I encara més: «Pot tractar-se —continuava Riegl— d'un monument artístic o escrit, en la mesura que l'esdeveniment que es pretengui immortalitzar es posi en coneixement de qui el contempla només amb els mitjans expressius de les arts plàstiques o recorrent a l'ajuda d'una inscripció». Dos elements, per tant, destacaven en els plantejaments del vell historiador de l'art: fixar la memòria i garantir-ne la recepció futura. O, dit d'una altra manera: realitat i permanència.

Aspecte general de la Sala Fortuny al Centre de Lectura de Reus. Imatge: Toni Giró

No és estrany, en aquest sentit, que Toni Giró trobi en l'escultura pública un espai tan fèrtil com contradictori per a seguir explorant

les seves dèries, començant per la incerta vida de les imatges (val a dir que amb una sensibilitat molt klossowskiana) i acabant per les restes físiques d'un naufragi cultural (el del nostre occident, com se sol dir ara, *heteropatriarcal* i blanc). L'exposició del Centre de Lectura de Reus és exactament això: un dispositiu en format clàssic d'instal·lació que se serveix d'elements dispersos, però conceptualment afins per plantejar una sèrie de qüestions que, deliberadament, aposten per l'obertura de significats o, si ho preferim, per aquella fèrtil vaguetat (no confondre amb ambigüitat) tan característica de les millors propostes artístiques contemporànies.

Toni Giró i Aureli Ruiz durant la presentació de l'exposició. Imatge: Eudald Camps

Art públic o art en l'espai públic?

Les bones exposicions mai són un punt d'arribada sinó que representen un punt de partida. «Res és possible, tot es mou» encarnaria un exemple paradigmàtic d'aquest, diguem-ne, principi fundacional: els dibuixos realitzats per l'artista durant el confinament forçós, el seu Atlas personalíssim (una picada d'ullet als surrealistes, però també al cèlebre Mnemosyne de Warburg) o, en especial, les màscares funeràries realitzades amb *blackfoil* d'alumini (pell de monument, calc d'història) ens traslladen a un escenari on la reflexió política és una qüestió eminentment estètica (i a la inversa).

De fet, a ningú se li escapa que, des dels seus orígens, allò que Riegl anomenava monument era (i és) una eina que, en mans dels polítics de torn, adopta usos i formats insospitats. És a dir: repartir monuments (en lloc d'escultures) sense solta ni volta per places, carrers i rotondes, no és «art públic» sinó «art en l'espai públic». La millor caracterització d'aquesta categoria li devem al també escultor Siah Armajani: «Què és l'art públic? L'art públic no tracta sobre un mateix, sinó dels altres. No tracta dels gustos personals, sinó de les necessitats dels altres. No parla de l'angoixa de l'artista, sinó de la felicitat i el benestar dels altres. No tracta del mite de l'artista, sinó del seu sentit cívic. No pretén fer que la gent se senti empetitida i insignificant, sinó de glorificar-la. No busca engrandir el buit existent entre la cultura i el públic sinó tot el contrari».

Collecció de collages agrupats en la sèrie Atlas.

Imatge: Toni Giró

Al final, insistim, la feina de l'artista (com la de l'arquitecte o la de l'urbanista) té sentit en la mesura que contempla la seva dimensió ètica i política. De nou, Armajani ho explica a la perfecció: «La dimensió ètica de l'art només es pot restablir a través d'una nova relació amb un públic no especialitzat. El públic no especialitzat és aquell que no s'asseu a la taula [...] L'espai públic sempre és polític, i l'art públic sempre està predisposat a la política». Amb tot, i això és fonamental, la manera de «ser política» de l'escultura pública és radicalment oposada a la del monument (sempre evident i pamfletari en els seus continguts). De fet,

qualsevol escultura pública que mereixi anomenar-se així hauria de ser, com afirma Mau Monleón, una mena de contra-monument: «La idea de contramonument suposa un veritable paradigma per a molts artistes que reprenen la tradició de l'escultura des d'una posició alternativa. El caràcter contingent de tot significat i memòria es contraposa aquí als valors tradicionals del monument: permanència i commemoració són substituïts per obres efímeres i participatives, que més que competir amb la superabundància de signes de les ciutats, es proposen revelar les seves estructures profundes, revitalitzant la memòria col·lectiva». No ha d'estranyar-nos, per tant, que artistes com Vito Acconci, Lawrence Weiner, Dan Graham, Jenny Holzer, Barbara Kruger, el mateix Armajani que ara citàvem o, per posar un exemple més proper, el català Antoni Muntadas, treballin sovint amb arquitectes i urbanistes de manera completament horitzontal: l'objectiu seria aconseguir que l'art públic (l'escultura pública) s'inscrigui en un espai efectivament públic.

Detall de la instal·lació. Imatge: Toni Giró

Detall de la instal·lació MONU#mentalismes. Imatge: Toni Giró

En darrera instància, i reprenent la idea de contramonument descrita per Monleón, la proposta de Toni Giró sembla ajustar-se amb insòlita precisió a aquest model col·laboratiu i de públic no especialitzat: treballar amb adolescents, dèiem, era el detonant d'un projecte que seguirà desplegant-se en el temps i en l'espai, en part de manera orgànica i, també en part, en forma d'imatges borroses, de reflexos, de textos fragmentaris, d'anotacions

disperses i de tota la resta d'integrants de la vasta família espectral.

Eudald Camps i Soler

Llicenciat en Filosofia i en Història de l'Art, exerceix la crítica d'art de manera ininterrompuda, des de 1999, al Diari de Girona. També és comissari independent.

Col·labora en diferents mitjans i premsa especialitzada en art contemporani (Papers d'Art, la Revista de Girona, Outer Horizons, Contagi, o Bonart.), també en ràdio (COM i CAT Ràdio) i televisió (TV2). Ha participat en seminaris i conferències a la UAB, al C.C. La Mercè, a la Universitat Miguel Hernández d'Alacant i a la Universitat de Venècia (IUAV). És autor de nombrosos catàlegs monogràfics i del llibre de fotografia *Projeccions*, interiors amb artista editat el 2008 per Caixa de Girona.